Eduskunnan hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Viite: HE 232/2021 vp

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI KOLMANSIEN MAIDEN KANSALAISTEN MAAHANTULON JA OLESKELUN EDELLYTYKSISTÄ TUTKIMUKSEN, OPISKELUN, TYÖHARJOITTELU JA VAPAAEHTOISTOIMINNAN PERUSTEELLA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Keskuskauppakamari kiittää eduskunnan hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto otsikkoasiassa. Lausuntonaan Keskuskauppakamari esittää kunnioittavasti seuraavan.

Lausunnon pääkohdat

- Keskuskauppakamari pitää hallituksen esitystä pääpiirteissään hyvänä ja sen tavoitteita kannatettavina. Lainsäädäntöön esitetyt muutokset auttavat osaltaan turvaamaan yrityksille osaavaa työvoimaa.

- Keskuskauppakamari kannattaa oleskeluluvan myöntämistä yhdellä kertaa koko tutkinnon tai opintojen suorittamisen ajalle sekä toimeentulon edellytysten tarkistamista vain ensimmäisen vuoden osalta.

- Keskuskauppakamari kannattaa esitystä pidentää työnhakua tai yritystoiminnan aloittamista varten myönnettävää oleskelulupaa yhdestä vuodesta kahteen kolmannen maan kansalaiselle, joka on suorittanut opinnot tai tutkimuksen loppuun. Lisäksi huomautamme, että vaihtoehtoisesti voitaisiin harkita pysyvän oleskeluluvan myöntämistä vastaavassa tilanteessa.

- Keskuskauppakamari kannattaa opiskelijoiden työnteko-oikeuden laajentamista nostamalla sallittua viikkotuntimäärää. Samalla huomautamme, että olisi syytä harkita viikkotuntirajan nostamista vielä ylemmäs tai poistamista kokonaan.

- Keskuskauppakamari kannattaa korkeakouluopiskelijan oleskeluluvan lajin muuttamista tilapäisestä jatkuvaksi ja sitä kautta pysyvän oleskeluluvan hakemisen helpottamista. Vastaava lupalajin muutos tulisi tehdä myös toisen asteen opiskelijoille.

- Keskuskauppakamari muistuttaa, että lainsäädäntömuutosten lisäksi on panostettava lupakäsittelyn sujuvuuteen muun muassa varmistamalla Maahanmuuttoviraston ja Suomen edustustojen riittävät resurssit. Tavoitteena pitää olla nopea lupakäsittely, joka mahdollistaa jokaisella opiskelijalle opintojen aloittamisen ajallaan.

- Keskuskauppakamari kannattaa tavoitetta kolminkertaistaa ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä korkeakouluissa vuoteen 2030 mennessä, mutta muistuttaa samalla, että opiskelijamäärän merkittävä lisäys vaatii myös lisäresursseja korkeakouluille.

Yksityiskohtainen lausunto

Yleistä

Keskuskauppakamari pitää tärkeänä sitä, että lainsäädäntöuudistuksilla edistetään tavoitetta kasvattaa ulkomaalaisten opiskelijoiden ja tutkijoiden määrää Suomessa ja pyritään samalla edistämään heidän jäämistään Suomeen. Keskuskauppakamari allekirjoittaa tavoitteen kolminkertaistaa ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä korkeakouluissa vuoteen 2030 mennessä. Samalla haluamme muistuttaa, että tavoitteen saavuttaminen vaatii lainsäädäntöuudistusten lisäksi myös korkeakoulujen resurssien tarkistamista vastaamaan uutta suurempaa opiskelijamäärää. Haluamme myös painottaa sitä, että lainsäädäntöuudistusten lisäksi on tärkeää varmistaa lupakäsittelyn sujuvuus ja nopeus. Tässä avainasemassa on muun muassa Maahanmuuttoviraston ja Suomen edustustojen riittävien resurssien turvaaminen.

Keskuskauppakamari pitää erittäin tärkeänä sitä, että Suomi pyrkii aktiivisesti omilla toimillaan kasvattamaan määrällisesti osaamiseen perustuvaa maahanmuuttoa. Näemme osaamiseen perustuvan maahanmuuton yhtenä avaintekijänä, jolla voidaan varmistaa riittävä osaava työvoima yritysten käyttöön. Koronapandemian jälkeisen talouskasvun kiihtyessä on tärkeää, että osaavan työvoiman saatavuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Muuten on vaarana, että alkanut hyvä kasvu tyrehtyy osaajapulaan.

Oleskeluluvan myöntäminen koko opiskeluajalle

Keskuskauppakamari tukee hallituksen esitystä opiskelijan oleskeluluvan myöntämisestä yhdellä kertaa koko tutkinnon tai opintojen suorittamisen ajalle. Näemme tämän byrokratiaa vähentävänä toimenpiteenä, joka samalla lisää Suomen houkuttelevuutta ulkomaalaisten opiskelijoiden näkökulmasta. Muutos tulee laskemaan lupahakemusten määrää ja vaikuttamaan sitä myöten Maahanmuuttoviraston tuloihin. Keskuskauppakamari on aiemmin esittänyt, että Maahanmuuttoviraston lupakäsittelyn omakustannusperiaatteesta tulisi luopua ja huolehtia sujuvan lupakäsittelyn resursseista budjettivaroin sekä varmistaa, että lupahakemusten hinnat ovat kilpailukykyisellä tasolla keskeisiin kilpailijamaihin nähden.

Opiskelijan lupahakemuksen yhteydessä tehtävä selvitys turvatusta toimeentulosta helpottuu merkittävästi, koska hallituksen esityksen mukaan selvitystä vaaditaan enää vain ensimmäisen vuoden osalta, ei koko lupa-ajalta. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä esitetty ratkaisu on opiskelijan näkökulmasta huomattavasti kohtuullisempi kuin nykytilanne ja edistää opiskeluun perustuvan maahanmuuton määrällistä kasvattamista. Keskuskauppakamari on aiemmin esittänyt, että toimeentulon edellytysten tarkastamisessa pitäisi siirtyä kolmansista maista tulevien osalta lähemmäs EU-kansalaisiin noudatettavia käytäntöjä ja rajoja.

Opiskelijan työnteko-oikeuden laajennus

Hallituksen esityksessä esitetään työnteko-oikeuteen liittyvän sääntelyn keskittämistä ja selkeyttämistä. Opiskelijoiden osalta muuhun kuin lopputyön tekemiseen tai työharjoitteluun liittyvää työtä voisi jatkossa tehdä hieman nykyistä enemmän. Keskuskauppakamari

kannattaa viikkotuntimäärän nostoa 30 tuntiin ja tasoittumisjakson muuttamista kalenterivuoteen.

Keskuskauppakamari kuitenkin huomauttaa, että opiskelijoiden opintojen aikaisen viikkotuntimäärän olisi voinut nostaa vieläkin korkeammaksi tai jopa poistaa kokonaan. Työssäkäynti opintojen ohella omaan tilanteeseen sopivasti kerryttää arvokasta työkokemusta ja helpottaa työllistymistä valmistumisen jälkeen. Lisäksi pitää muistaa, että opiskelijat ovat tärkeä työvoimaresurssi monille aloille ja yrityksille. Näkemyksemme mukaan opiskelijan sopivan työmäärän opintojen ohella voi parhaiten määrittää opiskelija itse, tietenkin työaikalainsäädännön määrittämissä puitteissa.

Lupalajin muutos

Hallituksen esityksen mukaan korkeakoulututkintoa suorittavan opiskelijan oleskeluluvan laji muutetaan tilapäisestä jatkuvaksi. Muutos mahdollistaa korkeakoulututkintoon valmistuneelle nopeammin mahdollisuuden hakea pysyvää oleskelulupaa Suomesta, kun myös hänen opiskeluaikansa huomioidaan tarkasteltaessa sitä, täyttyykö maassaoloajan minimiraja.

Keskuskauppakamari näkee edellä mainitut muutokset merkittävänä edistysaskeleena, joka edesauttaa korkeakouluopiskelijoiden asettumista Suomeen valmistumisen jälkeen. Tällä hetkellä liian suuri osa valmistuneista muuttaa valmistumisensa jälkeen pois, jolloin Suomi menettää tarvitsemiaan osaajia. Tavoite saada 75 % korkeakoulututkintoon valmistuneista jäämään Suomeen on kunnianhimoinen, mutta ehdottomasti tavoiteltava ja nyt esitetyn kaltaiset muutokset edesauttavat tavoitteen saavuttamista.

Keskuskauppakamari kuitenkin huomauttaa, että sama lupalajin muutos tulisi tehdä myös toisen asteen opiskelijoille. Olisi hallinnollisesti ja oikeudellisesti selkeämpää, mikäli samanlainen säädösperusta koskisi kaikkia eri koulutusasteen opiskelijoita. On hyvä huomioida, että monilla ammatillista koulutusta vaativilla aloilla on osaajapula, joten myös ammatillisen koulutuksen perusteella tapahtuvaa opiskeluun perustuvaa maahanmuuttoa tulisi edistää kaikin käytettävissä olevin keinoin.

Oleskelulupa työnhakua varten

Keskuskauppakamari kannattaa esitystä pidentää työnhakua tai yritystoiminnan aloittamista varten myönnettävää oleskelulupaa yhdestä vuodesta kahteen kolmannen maan kansalaiselle, joka on suorittanut opinnot tai tutkimuksen loppuun. Esitetty muutos antaa nykyistä paremmat mahdollisuudet tutkijalle tai valmistuneelle opiskelijalle työllistyä ja asettua Suomeen.

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan korkeakoulututkinnon suorittaneille voisi harkita myönnettävän valmistumisen jälkeen suoraan pysyvä oleskelulupa, vaikka työpaikkaa ei vielä olisi tiedossa. Korkeakoulututkinnon suorittaneet osaajat ovat Suomelle tärkeä voimavara, joiden pysymistä maassa pitää edistää kaikin keinoin.

Kansalliset oleskeluluvat

Hallituksen esityksessä esitetään otettavaksi käyttöön kansallinen tutkijan tai opiskelijan oleskelulupa. Muutoksella mahdollistetaan kansainvälistä suojelua hakeville ja karkotuspäätöksen saaneille mahdollisuus hakea tutkijan tai opiskelijan oleskelulupaa, mikäli muut edellytykset täyttyvät. Nykyinen direktiiviin perustuva lainsäädäntö ei tätä mahdollista. Keskuskauppakamari kannattaa muutosta ja näkee sen joustavoittavan järjestelmää. On tärkeää, että emme jatkossa menetä opiskelupaikan tai tutkijan paikan saaneita kolmansien maiden kansalaisia lainsäädännön puutteiden takia.

Hylkäysperusteet ja peruuttaminen tai uusimatta jättäminen

Keskuskauppakamari kannattaa hallituksen esityksessä esitettyä hylkäysperusteiden ja peruuttamisen tai uusimatta jättämisen perusteiden yhdenmukaistamista eri lupalajien kesken. Muutos selkeyttää tilannetta luvan hakijan näkökulmasta ja yhdenmukaistaa lain soveltamista.

Muita esityksiä huomioitavaksi jatkossa

Keskuskauppakamari huomauttaa, että opiskelijat ja tutkijat tulisi mahdollisimman nopeasti lisätä pitkäaikaiseen kansalliseen viisumiin (ns. D-viisumi) oikeutettujen joukkoon. Samalla D-viisumin toteuttamistapaa tulisi kehittää siten, että viisuminen voisi saada heti, kun oleskelulupahakemuksen on laittanut vireille. Tämä mahdollistaisi nopean maahantulon ja muun muassa opiskeluiden aloittamisen ajallaan. Nykyisellä mallilla D-viisumi myönnetään vasta myönteisen oleskelulupapäätöksen jälkeen ja se nopeuttaa hakijan maahantuloa vain 7–14 vuorokautta. Toisin sanoen nykyisellä mallilla toteutettuna D-viisumin vaikutukset jäävät hyvin vähäisiksi.

Keskuskauppakamari esittää, että jatkossa selvitettäisiin mahdollisuutta antaa korkeakouluille oikeus valtakirjalla vireyttää opiskelijan oleskelulupahakemus. Korkeakoulut ovat itse esittäneet tämän toimintamallin käyttöönottoa. Korkeakoulujen vireillepano-oikeudella varmistettaisiin se, että opiskelijoiden oleskeluluvat saataisiin riittävän ajoissa vireille ja samalla vähennettäisiin puutteellisesti täytettyjen hakemusten määrää. Muutoksen tavoitteena olisi nopeuttaa opiskelijoiden oleskelulupien käsittelyä ja varmistaa opiskelupaikan saaneen opiskelijan mahdollisuus aloittaa opintonsa ajoissa.

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan oleskelulupaprosessin alkuvaiheen pullonkauloja pitää purkaa. Tällä hetkellä tunnistautumiseen liittyvät haasteet hidastavat oleskelulupahakemuksen saamista vireille ja näin ollen pidentävät maahantuloon kuluvaa kokonaisaikaa. Keskuskauppakamari esittää, että tunnistautumiseen liittyviä haasteita pitäisi ratkoa selvittämällä sähköisen tunnistautumisen käyttöönottoa ja hyödyntämällä nykytekniikan suomia mahdollisuuksia, kuten ns. tunnistautumiskoppeja.

KESKUSKAUPPAKAMARI

Mikko Valtonen
johtava asiantuntija
osaaminen, työelämä ja maahanmuutto

puh. 040 867 8250
mikko.valtonen@chamber.fi